

Beda Dudík - 29. ledna 1815 – 18. ledna 1890

Vlastním jménem František¹, byl významný moravský historiograf a církevní historik, kněz a benediktinský mnich v Rajhradském klášteře. Narodil 29. ledna 1815 v moravském městě Kojetín jako prvorozený syn z 9 dětí pernikáře a voskáře Vincence Dudíka² a Magdaleny Dudíkové, rozené Firmianové.

Navzdory finanční situaci rodiny, Umožnil otec všem třem synům studium.

„Po absolvování obecní školy navštěvoval Dudík v letech 1825–1834 piaristické gymnázium v Kroměříži a poté dvouletý filozofický ústav v Brně. Zde jej vyučoval Řehoř Volný. V Brně též Dudík začal studovat teologii, jejímuž studiu se následně věnoval v Olomouci. Zde rovněž absolvoval filozofickou fakultu a svá studia zakončil doktorátem. Roku 1836 se stal novicem rajhradského klášteře. Po složení řádových slibů a vysvěcení v roce 1840 se stal profesorem řecké a latinské filologie na filozofickém ústavu v Brně. Zde též o dva roky později po Volném převzal výuku historie. Od roku 1845 vedl rovně přednášky z české řeči a literatury a pro studenty založil menší slovanskou knihovnu.“³

Přelomovým se však pro Dudíka stal rok 1849, kdy vydal své první velké historické dílo-*Dějiny rajhradského klášteře*. Stejného roku byl pověřen, moravským zemským výborem, vypracováním díla o moravském dějepiscetví a o pramenech k dějinám Moravy.

Roku 1851 byl vyslán do Švédska, kde měl v místních knihovnách a archivech zjistit skutečný stav starších českých rukopisů a tisků, které byly z českých zemí odvezeny koncem třicetileté války, kolem roku 1642-1648. Bádáním ve Švédsku strávil 4 měsíce a výsledky zaznamenal v knize *Forschungen in Schweden*⁴, která vyšla roku 1852.

Z dopisu ze Švédska, který Dudík zaslal svému bratru Antonínovi, pochází jedno z nejkrásnějších Dudíkových vyznání lásky k vlasti.

*"Ze starožitné Upsaly, tohoto sídla švédského arcibiskupa a vysokých škol, datuji řádky tyto, které zajisté spatří září vlasti mé milé, od které roviny, hory i moře široké mne sice tělesně, ne ale duševně dělí. Jest to, bratře, předivný pocit - láska k vlasti! Takový cit se teprve v cizině živě uvědomí, a věř mi, že někdy silná prsa má svírá touha po otčině mé. Vše, co spatřím, vždy přiměřuji podobám známým, a tak aspoň myšlenkou a obrazností s vámi obcuji."*⁵

Návrat českých památek do vlasti shledal Dudík prozatím neuskutečnitelným, ale neztrácel naději, že jednou dokáže, aby se alespoň část rukopisů vrátila zpět.

Dudík dále zjistil, že některé z českých a moravských rukopisů se ze Švédska dostaly spolu s Královnou Kristinou do Říma, a proto roku 1853 uskutečnil studijní cestu do Itálie, kde se zaměřil především na bádání ve Vatikánské knihovně a archivu. Výsledky této práce zpřístupnil v knize *Iter Romanum*⁶.

Tyto dvě první velké vědecké cesty značně přispěly k rozhodnutí Dudíka dále se věnovat pouze historii, a proto se vzdal profesury na gymnáziu.

Od roku 1853 pracoval ve Vídni, kde uspořádal archiv řádu Německých rytířů. Při této činnosti sebral dostatek materiálu na další dílo: o vpádu Švédů do Čech. V roce 1856 navrhl reformu rakouského archivnictví, ta však nebyla schválena.

¹ jméno Beda si zvolil jako řádové jméno po anglickém světci-teologu a historikovi.

² O rodu Dudíků pochází nejstarší zprávy z počátku 18. století z Hané.

³ Beda Dudík (29. ledna 1815 – 18. ledna 1890). In: *Benediktinský klášter: Rajhrad jako kulturní fenomén* [online]. Rajhrad [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.rajhradskyklaster.cz/beda-dudik>

⁴ Bádání ve Švédsku

⁵ Beda Dudík (1815-1890): historiograf moravský. In: *Městské kulturní středisko Kojetín* [online]. Kojetín [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://mekskojetin.cz/galerie-rodaku/beda-dudik>

⁶ Naproti Římanům

Roku 1859 byl zemskými stavy jmenován moravským zemským historiografem a začal se věnovat práci na dějinách Moravy.

„První díl Dudíkovi rozsáhlé práce *Mährens allgemeine Geschichte*—dějiny Moravy, podávající dějiny země toliko do konce Velké Moravy, vyšel poměrně brzo r. 1860. Byl přijat německou společností moravskou chladně a české, národně se probouzející společností, právě se hotovící k oslavě tisíciletí příchodu Cyrila a Metoděje, byla dotčena skeptickým stanoviskem Dudíkovým k Velehradu jako Metodějovu sídlu a odpověděla Dudíkovi, knězi benediktinu, který sahal na lidově náboženskou tradici, novinářským nacionalistickým útokem. Přidal se k němu i mladý nastupující historik Vincenc Brandl. Dudík se nedal invektivami odradit a v příštích třech desetiletích (1860-1888) dovedl usilovnou prací obrovité dílo o dvanácti svazcích k r. 1350. České zpracování vycházelo v letech 1870-1884.“⁷

Dudík nakonec své tvrzení o Velehradě, patrně na nátlak církve, v prvním svazku českého vydání odvolal. Archeologické nálezy v nové době mu však dávají za pravdu v tom, že starý Veligrad nestál na místě dnešního Velehradu.

„Za svého života podnikl ještě jednu studijní cestu do Švédska, bádá také v carském Rusku, roku 1866 se účastnil císařského polního tažení do Itálie, kde působil jako „válečný zpravodaj“ a roku 1869 doprovázel císaře Františka Josefa I. do Jeruzaléma a Egypta.“⁸

Roku 1873, na světové výstavě ve Vídni, byl organizátorem moravské národopisné expozice, k níž vypracoval katalog, který je považován za jednu z prvních odborných prací o moravském, především hanáckém, folkloru. Dále roku 1875 vychází Dudíkova významná práce *Dějiny knihtiskařství na Moravě* a to v časopise Maticе moravská.

Snažení Bedy Dudíka o návrat českých rukopisů ze Švédska bylo nakonec úspěšné a roku 1878 převzal ve Stockholmu 21 nejvzácnějších rukopisů, které odvezl do vlasti. Česká společnost, na rozdíl od rakouských vládnoucích kruhů, oceňovala Dudíkovy zásluhy jako úspěch národních snah a cílů.⁹

Během svého života byl oceněn četnými řády a vyznamenáními a byl jmenován členem mnoha vědeckých institucí. Počet Dudíkových prací je odhadován na 90.

Roku 1887 jej postihl první záchvat mrtvice a od té doby již neopustil rajhradský klášter. Dva roky před svou smrtí dokončil dvanáctý svazek *Dějin Moravy* a 18. ledna 1890 zemřel ve věku 74 let.

„Svůj rodný Kojetín Dudík velmi miloval a neobyčejně k němu lnul. Po celý život se do něj vracel, jezdil tam na návštěvu ke svému bratru Eduardovi, který převzal po otci perníkářství a voskařskou živnost a stal se i kojetínským starostou. Bohatá korespondence s jeho sourozenci, dosud dochovaná, svědčí výmluvně o Dudíkově lásce k rodnému městu. V jednom dopise píše: **„Já jsem rozhodnut kojetínskou školní knihovnu co nejsilněji podporovat. Piš mně, kdo tuto knihovnu pod řízením svým má a jestli tak uzavřena, že si žáci a druzí čtenáři knihu do bytů svých vypůjčiti mohou. Pak na koho se obrátiti mám, abych malé ode mne ustanovené fundaci a knihy věnované zaslati mohl. Láska k otčině nepozůstává ve slovech, nýbrž se ukazuje činem.“**“¹⁰

Seznam použité literatury:

- *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: Od počátků národní kultury až po vyznění obrodného úkolu dějepisectví v druhé polovině 19. století*, doc. Dr. František Kutnar, DrSc.
- *Klášter Rajhrad: Jeho dějiny a památnosti*, Václav Jan Pokorný

Použité internetové odkazy:

⁷ 4. Rozvoj ediční činnosti, dějepisectví regionálního a popularizace dějin. KUTNAR, DRSC., doc. dr. František. *Přehledné dějiny českého a slovenského dějepisectví: Od počátků národní kultury až po vyznění obrodného úkolu dějepisectví v druhé polovině 19. století*. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973, s. 217.

⁸ Beda Dudík (29. ledna 1815 – 18. ledna 1890). In: *Benediktinský klášter: Rajhrad jako kulturní fenomén* [online]. Rajhrad [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://www.rajhradskyklaster.cz/beda-dudik>

⁹ Jan Neruda napsal o Dudíkovi medailonek, kde vítá jeho čin a vyzývá k následování

¹⁰ Beda Dudík (1815 - 1890): historiograf moravský. In: *Městské kulturní středisko Kojetín* [online]. Kojetín [cit. 2016-11-09]. Dostupné z: <http://mekskojetin.cz/galerie-rodaku/beda-dudik>

- <http://www.rajhradskyklaster.cz>
- <http://mekskojetin.cz>